

ผลจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี

ผลจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าและทันสมัยต่อการศึกษาของไทย รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของไทยที่สำคัญหลายประการ ทั้งในระดับการศึกษาของรัฐ และในระดับการศึกษาเอกชนในระดับการศึกษาของรัฐ ผลจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงต่อการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการแพทย์ สาธารณสุข และวิทยาศาสตร์
2. ด้านการศึกษาสตรีในระดับอุดมศึกษา
3. ด้านการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ป.ม.)

ส่วนในระดับการศึกษาเอกชนนั้น ผลจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของท่านทำให้โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์มีการเปลี่ยนแปลงในทางพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดหลักสูตรที่ก้าวหน้าและการใช้วิทยาการสมัยใหม่ สื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน
2. ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
3. ด้านการส่งเสริมสุขวิทยาและโภชนาการ

ระดับการศึกษาของรัฐ

1. ด้านการแพทย์ สาธารณสุข และวิทยาศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นคณะที่มีรากฐานมั่นคงทางวิชาการ ซึ่งได้มาตรฐานอย่างตะวันตก เป็นแห่งแรกในประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตบุคลากรสำคัญของประเทศทั้งในด้านการศึกษา การแพทย์ สาธารณสุข และวิทยาศาสตร์ อันเป็นผลจากการที่นักการศึกษาของไทยในช่วงเวลาของการปฏิรูปการศึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน เล็งเห็นความสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตร์เป็นแบบใหม่ การนำวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย รวมทั้งการยอมรับในวิทยาการและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งหม่อมเจ้า

พูนศรีเกษม ทรงดำรงตำแหน่งคณบดีของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2462-2470 ทรงเป็นบุคคลท่านหนึ่งที่ได้มีบทบาทสำคัญดังได้กล่าวมาแล้ว

จากบทบาททั้ง 3 ประการ ของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ในการจัดการศึกษาในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์* คือ ประการที่หนึ่ง การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมนักวิทยาศาสตร์ ประการที่สอง การส่งเสริมผลการเรียน และประการสุดท้าย ความร่วมมือทางการแพทย์ไทยกับมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ มีผลสำคัญต่อการศึกษาของไทยดังนี้

- ก. ความสามารถในการจัดมาตรฐานการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน และสาขาที่เกี่ยวข้อง
- ข. ความสามารถในการผลิตแพทย์ นักสาธารณสุขศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์ชาวไทย
- ค. ความสามารถในการผลิตครูวิทยาศาสตร์ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา
- ก. ความสามารถในการจัดมาตรฐานการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน และสาขาที่เกี่ยวข้องตามแบบตะวันตก

ผลอันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงการศึกษาวิทยาศาสตร์พื้นฐานของไทยนั้น นำไปสู่การพัฒนาทางการศึกษาแพทย์ สาธารณสุข และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทำให้มาตรฐานการศึกษาแพทย์ของไทยสูงขึ้น ได้ระดับมาตรฐานตามแบบอย่างสากล รวมไปถึงการรักษาพยาบาลและการศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาพยาบาล วิชาเภสัชศาสตร์ ตลอดจนการสาธารณสุขของไทย

2. ทำให้ประเทศไทยสามารถจัดการศึกษาถึงระดับปริญญาได้ เป็นครั้งแรก คือปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต** ซึ่งต่อมากการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และอักษรศาสตร์ ก็เจริญขึ้นจนถึงระดับปริญญา และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความก้าวหน้าทางการ

* ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ 3 ว่าความจำเป็นในระยะแรกของการจัดการศึกษาขณะนี้อยู่ที่แผนกวิทยาศาสตร์.

** โดยมีคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล เป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่สอนระดับปริญญา ซึ่งจัดให้มีพิธีพระราชทานปริญญาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2473 ณ ห้องประชุมตึกอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีแพทย์ปริญญารุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 รับพระราชทานปริญญาจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.

ศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

3. ทำให้ประเทศไทยมีสถานรักษาพยาบาลในรูปของโรงพยาบาลที่ทันสมัย และเจริญก้าวหน้าเป็นโรงพยาบาลชั้นนำ คือโรงพยาบาลศิริราช และเป็นแบบอย่างของโรงพยาบาลที่ทันสมัยในเวลาต่อมา

ผลที่เกิดขึ้นเช่นนี้ สืบเนื่องจากการเจรจาตกลงเพื่อทำความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับมูลนิธิร็อกคิเฟลเลอร์ ใน พ.ศ. 2466 ซึ่งมีหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงทำหน้าที่เป็นผู้แทนพระองค์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลลิตยเดช กรมขุนสงขลานครินทร์ ในการเจรจา อันเป็นสาเหตุนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าขึ้น ดังนี้

ในด้านผู้สอน

1. มีการจัดหาบุคลากรชาวต่างประเทศมาช่วยทำการสอนชั่วคราว เพราะขณะนั้นการศึกษายังขาดบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการสอนตามแบบมาตรฐานสากล จึงจำเป็นต้องพึ่งบุคลากรชาวต่างประเทศ เข้ามารับหน้าที่เป็นอาจารย์ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ และด้านภาษา อาจารย์ชาวต่างประเทศเหล่านี้ เมื่อเข้ามา ก็จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนก* จนกว่าบุคลากรของไทยจะมีความรู้ความสามารถพอ ในช่วงเวลาที่ไทยต้องพึ่งบุคลากรจากต่างประเทศนี้ หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีหน้าที่สำคัญในการจัดการติดต่อ ประสานงาน รวมทั้งดูแล เพื่อให้อาจารย์ชาวต่างประเทศเหล่านี้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนสำเร็จลุล่วงได้ สามารถทำงานร่วมกับข้าราชการไทยคนอื่น ๆ รวมถึงการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมต้องทรงอำนวยความสะดวกทั้งในเรื่องส่วนตัวและหน้าที่การงาน เช่น ขณะนั้นวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการแพทย์ ยังขาดแคลนอยู่เป็นจำนวนมาก หากหาในเมืองไทยไม่ได้ก็

* อาจารย์ชาวต่างประเทศรุ่นแรกที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกคือ

หัวหน้าแผนกวิชาเคมี คือ ศาสตราจารย์แมกซ์ มุลเลอร์ (Max Moller) พ.ศ. 2468-2473

หัวหน้าแผนกวิชาฟิสิกส์ คือ ศาสตราจารย์อับราฮัม เพรส (Abraham Press) พ.ศ. 2467-2469

หัวหน้าแผนกวิชาชีววิทยา คือ ศาสตราจารย์ ที. เอฟ. มอร์ริสัน (T.F. Morrison) พ.ศ. 2468-2470

และอาจารย์ภาษาอังกฤษ คือ ศาสตราจารย์ อาร์. เอ. เลย์เซย์ ฮาเวิร์ด (R.A. Leyesey Haworth) พ.ศ. 2468-2471

จำเป็นต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ ซึ่งก็เป็นหน้าที่ของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ในฐานะคณบดีคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จะต้องชี้แจงถึงความจำเป็นในการจัดหาซื้ออุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์จากต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อให้รัฐบาลไทยพิจารณาและอนุมัติงบประมาณผลจากบทบาทของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เช่นนี้ ทำให้บุคลากรชาวต่างประเทศที่เข้ามารับหน้าที่อาจารย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยดีในการวางรากฐานการศึกษาวิทยาศาสตร์ การแพทย์การสาธารณสุขและอื่น ๆ ได้สำเร็จ หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงใช้ความอดทน ความเมตตากรุณาความสามารถในการสื่อสารเพื่อให้บุคคลเหล่านี้เข้าใจและสามารถปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้ใน พ.ศ. 2467 หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงดำรงตำแหน่งคณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่หนักมาก แต่อย่างไรก็ตามหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมก็ทรงสามารถประสานประโยชน์จากบุคลากรชาวต่างประเทศเหล่านี้ ให้เกิดผลก้าวหน้าทางการศึกษาของไทยได้ด้วยดี

2. แนวคิดระยะยาวที่สำคัญ คือ มีความพยายามในการสร้างบุคลากรของไทยมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์แทนชาวต่างประเทศ โดยการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงพยายามจัดหาทุนทั้งในและนอกประเทศ เพื่อให้มีลิสต์และอาจารย์ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ และเมื่อบุคคลเหล่านี้สำเร็จการศึกษากลับมา รวมทั้งมีประสบการณ์ในการทำงานก็จะสามารถดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ได้ เช่น ตำแหน่งหัวหน้าแผนก ทำให้ค่อย ๆ ลดบทบาทของชาวต่างประเทศในการจัดการศึกษาของไทย แต่หันมาใช้บุคลากรชาวไทยที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งแนวคิดนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดีในภายหลัง

ในด้านผู้เรียน

1. รับผู้ที่มีพื้นฐานความรู้สูง คือต้องจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 ซึ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาสูงสุดในขณะนั้น จึงจะเข้ามาศึกษาในสาขาแพทย์ได้ เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นแพทย์ได้มีความรู้ถึงขั้นมาตรฐาน สามารถศึกษาในหลักสูตรแบบใหม่ ซึ่งหมายถึงว่าต้องมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐานมาก่อนแล้ว และด้วยปัจจัยนี้เอง จะส่งผลถึงการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ภายหลัง

2. ให้ผู้เรียนใช้เวลาในการเรียนตามลำดับขั้นอย่างละ 2 ปี ดังนี้คือ วิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์ (ปริคlinik) และวิชาแพทยศาสตร์ (คลินิก) ตามลำดับ โดยที่การศึกษาในชั้นคลินิกจะได้มีการฝึกฝนในการตรวจรักษาผู้ป่วย และยังได้มีโอกาส

ปฏิบัติงาน เป็นแพทย์ประจำบ้านภายหลังสำเร็จการศึกษาแพทย์ด้วย การที่นิสิตสามารถศึกษาตามลำดับชั้นจนถึงคลินิกได้ดั่งนั้น เป็นผลมาจากการมีพื้นฐานความรู้ที่ดี โดยการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ได้มาตรฐานของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม คณบดีคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ขณะนั้น เพราะใน พ.ศ. 2466 เมื่อรัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือในการปรับปรุงการศึกษาแพทย์ของไทยร่วมกับมูลนิธิร็อกคิเฟลเลอร์นั้น ยังไม่ได้รวมไปถึงการปรับปรุงการศึกษาชั้นวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ดังนั้นหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงดำรงตำแหน่งคณบดีคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นคณะที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาชั้นเตรียมแพทย์ จึงทรงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียน การสอนชั้นเตรียมแพทย์ให้ได้มาตรฐาน* อันส่งผลให้การศึกษานี้สูงขึ้นสู่สำเร็จได้ดี

ดังนั้น หากเปรียบเทียบเวลาเรียนของแพทย์ก่อน พ.ศ. 2466 กับตั้งแต่ พ.ศ. 2466 ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลไทยได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิร็อกคิเฟลเลอร์ เข้ามาปรับปรุงการเรียนแพทย์ของไทย มีผลทำให้เวลาเรียนของแพทย์มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ก. ก่อนได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิฯ ใน พ.ศ. 2466

- พ.ศ. 2456 - พ.ศ. 2461 รับผู้จบชั้นมัธยมปีที่ 6 ใช้เวลาเรียน 5 ปี
- พ.ศ. 2461 - พ.ศ. 2466 รับผู้จบชั้นมัธยมปีที่ 6, 7, 8** ใช้เวลาเรียน 6 ปี

ข. เมื่อได้รับความร่วมมือจากมูลนิธิฯ ใน พ.ศ. 2466

- พ.ศ. 2466 เป็นต้นไป รับเฉพาะผู้จบชั้นมัธยมปีที่ 8 ใช้เวลาเรียน 6 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* โปรดดูภาคผนวกที่ 7 (ข้อ 9).

** ถ้าผู้เข้าเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 6 หรือ 7 จะเข้าเป็นนิสิตปีที่ 1 แต่ถ้าจบชั้นมัธยมปีที่ 8 ก็เข้าเรียนชั้นปีที่ 2 เลย.

1	วิทยาศาสตร์ พื้นฐาน (เตรียมแพทย์)
2	วิทยาศาสตร์ (Pre med)

1	วิทยาศาสตร์ การแพทย์ (pre clinic)
2	
3	
4	แพทยศาสตร์ (clinic)

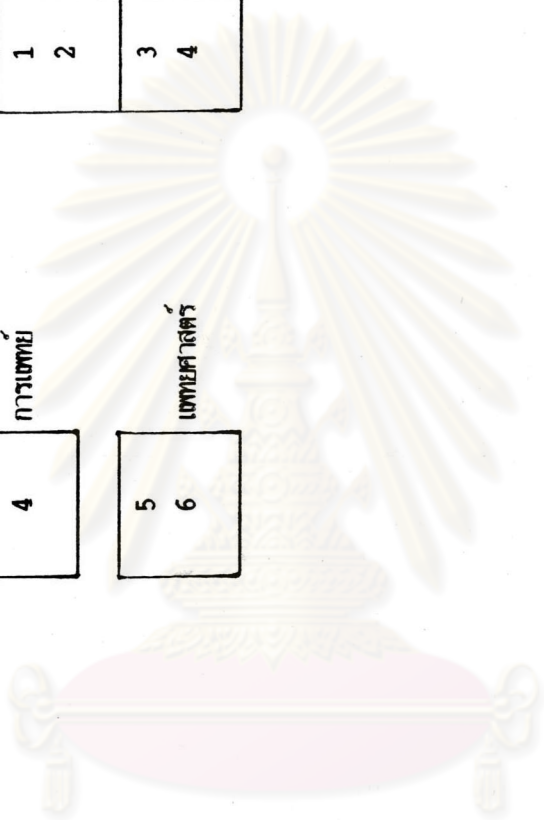
1	วิทยาศาสตร์ พื้นฐาน
2	
3	วิทยาศาสตร์ การแพทย์
4	

5	แพทยศาสตร์
6	

พ.ศ. 2461-2466

1	วิทยาศาสตร์พื้นฐาน และวิทยาศาสตร์ การแพทย์พื้นฐาน
2	
1	แพทยศาสตร์
2	

พ.ศ. 2456-2461

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในด้านการจัดหลักสูตร

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเป็นผู้หนึ่งที่ทรงมีบทบาทร่วมในการวางหลักสูตรใหม่ของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผลจากหลักสูตรใหม่นี้ ทำให้คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นคณะรากฐานสำคัญในการผลิตแพทย์และนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญของประเทศไทยในเวลาต่อมา ลักษณะสำคัญของหลักสูตรใหม่นั้น คือ

1. หลักสูตรกำหนดชัดเจนว่าต้องเรียนวิชาใดบ้าง และจะเรียนเมื่อใดจึงจะเหมาะสม
2. หลักสูตรพัฒนาให้ได้มาตรฐานสูงขึ้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 3-4 เน้นการฝึกปฏิบัติมาก

ที่สำคัญหลักสูตร 2 ปีแรก สำหรับนิสิตเตรียมแพทย์นั้น เป็นหลักสูตรที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยมีหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงจัดขึ้นโดยที่มูลนิธิร็อกคิ เฟลเลอร์ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในด้านการศึกษาชั้นเตรียมแพทย์ แต่ก็เป็นหลักสูตรที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ และสามารถไปศึกษาต่อในต่างประเทศได้สำเร็จ ผลก็คือทำให้หลักสูตรการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ของไทยเป็นที่ยอมรับจากต่างประเทศ ดังเช่นตัวอย่างเมื่อนายบุญไชย ๗ ป้อมเพ็ชร จบเตรียมแพทย์ ใน พ.ศ. 2468 สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ฯให้ทุนไปศึกษาแพทย์ต่อที่สวิตเซอร์แลนด์ มหาวิทยาลัยโลซานน์ก็ยอมรับประกาศนียบัตรซึ่งออกโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสามารถศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้เลย² รวมทั้งเมื่อนายศุภชัย วานิชวัฒนา ได้รับทุนจากมูลนิธิร็อกคิ เฟลเลอร์ไปศึกษาต่อ ๗ ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี

"ที่ข้าพเจ้าว่าหลักสูตรเตรียมแพทย์เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของคณะวิทยาศาสตร์นั้น เพราะแม้แต่มหาวิทยาลัยพรินซ์ตันในสหรัฐอเมริกาก็ยังยอมเทียบให้ และอนุญาตให้ข้าพเจ้าเข้าเรียนต่อในปีที่ 3 ของคณะวิทยาศาสตร์ของเขาได้"³

² ก.จ.ช., ร.6 ศธ. 10.4/83 นายบุญไชย ๗ ป้อมเพ็ชร ขอลาออกเพื่อไปศึกษาต่อ ๗ ต่างประเทศ.

³ ศุภชัย วานิชวัฒนา "ระลึกถึงความหลัง" 50 ปี วิทยาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2476-2527 (กรุงเทพฯ : ด้านสหภาพการพิมพ์, 2527) หน้า 193. และ ก.จ.ช., ร.7 ศธ.10.4/146 นายศุภชัย วานิชวัฒนา ขอใบสุทธิเพื่อไปศึกษาวิชาไบโโอลยี ๗ ต่างประเทศโดยทุนของ R.F.

นับได้ว่าผลจากแนวคิดและบทบาทในการจัดหลักสูตรด้านวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของ หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมซึ่งพัฒนาได้มาตรฐาน จึงเป็นที่ยอมรับจากต่างประเทศ และผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้ ก็มีคุณภาพทัดเทียมกับนักศึกษาของต่างประเทศ ทำให้สามารถศึกษาร่วมกับ นักศึกษาชาติอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี และประสบความสำเร็จทางการศึกษากลับมาร่วมกันพัฒนาการศึกษาของไทยให้ก้าวหน้าและพัฒนามากยิ่งขึ้น

ในด้านสถานที่เรียน

ตามที่หลักสูตรใหม่กำหนดไว้ นั้น ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการฝึกปฏิบัติทดลอง ด้วยตัวเอง หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีแนวคิดว่าคุณสมบัติที่สำคัญของนักวิทยาศาสตร์คือการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้มีการสร้างตึกทดลองวิทยาศาสตร์ 1 หลัง* ในปี พ.ศ. 2469 ซึ่งประกอบด้วยห้องปฏิบัติการอินทรีย์เคมีวิทยา อินทรีย์เคมีวิทยา ชีววิทยา พฤกษ-วิทยา จุลินทรีย์วิทยา โรงเรียนกายวิภาควิทยา และแผนกทำการตรวจแยกธาตุ พร้อมทั้งจัดหา อุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นสำหรับสาขาวิชานั้น ตามที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเห็นพ้องกับแนวพระดำริของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ที่ว่า วุฒิกวาระของผู้เรียนในสมัยนั้นยังมีไม่พอ การสอนที่เน้นทางปฏิบัติหรือการทดลองน่าจะเหมาะสมกว่า⁴ ซึ่งจะทำให้ลดปัญหาการขาดแคลน ผู้สอนในขณะนั้นซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อยได้ด้วย

ข. ความสามารถในการผลิตแพทย์ นักสาธารณสุขศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์ชาวไทย

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการศึกษาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ในคณะอักษรศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ให้ก้าวหน้าได้มาตรฐานแบบตะวันตก ทั้งในด้านผู้สอน ผู้เรียน การจัดหลักสูตร สถานที่ และอุปกรณ์การเรียน การสอนแล้ว ผลปรากฏว่าสามารถผลิตบุคลากรไทยที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และสาธารณสุข ตลอดจนรวมไปถึงสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็ได้กลายมาเป็นกำลังสำคัญของไทยในการพัฒนาการศึกษาด้าน วิทยาศาสตร์ การแพทย์ และสาธารณสุขในเวลาต่อมา และสามารถรับตำแหน่งสำคัญ ๆ แทนที่ ชาวต่างประเทศ ตามที่ได้มีการกำหนดกันไว้ได้สำเร็จ นอกจากนี้ บัณฑิตที่จบการศึกษาตามหลักสูตร

⁴ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์, ลายพระหัตถ์ถึงหม่อมเจ้า พูนศรีเกษม เกษมศรี, วันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2465.

* ปัจจุบันคือ "ตึกขาว" คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ในประเทศไทยสามารถไปศึกษาต่อระดับหลังปริญญาในต่างประเทศได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดีทุกคน*
เมื่อกลับมารับราชการในเมืองไทย บุคคลเหล่านี้ก็ทำงานรับใช้ประเทศชาติ ก่อให้เกิดคุณประโยชน์
อย่างยิ่งในวิชาชีพของตน จึงถือได้ว่าหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี ทรงเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทใน
การผลิตบุคลากรรุ่นแรก ๆ ในสาขาวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และสาธารณสุข และเปิดโอกาสให้
บุคคลเหล่านี้ได้ออกไปศึกษาต่อยังต่างประเทศด้วยทุนการศึกษาต่าง ๆ^๕ และเมื่อสำเร็จการศึกษา
กลับมาก็ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ

ทุนสำคัญที่ส่งนักศึกษาไปศึกษาต่างประเทศ** คือ

1. ทุนสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิตลลอคฤเดช กรมขุนสงขลานครินทร์

1.1 พ.ศ. 2459 ได้พระราชทานทุนส่วนพระองค์ส่งนักเรียนแพทย์ไป
ศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา คือนายลี ศรีพยัคฆ์ นายนิคม เปาเวทย์ และหลวงเฉลิม
คุ้มภีร์เวชช์

1.2 พ.ศ. 2463 เนื่องในวโรกาสที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุเท่าสมเด็จพระ
เทพศิรินทราบรมราชินี จึงได้ประทานเงิน 200,000 บาท เพื่อจัดตั้งเป็นทุนวิทยาศาสตร์การ
แพทย์ โดยทรงกำหนดค่าใช้จ่ายคอกผลของทุนนี้ส่งอาจารย์ไปศึกษาต่างประเทศเพื่อกลับมาสอนทาง
วิทยาศาสตร์

2. ทุนมูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์

3. ทุนเล่าเรียนหลวง

บุคคลเหล่านี้ คือกลุ่มบุคลากรรุ่นแรกที่เป็นผลผลิตจากหลักสูตรการศึกษาศาสตร์
และการแพทย์ แบบตะวันตก ตามที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงมีบทบาทในฐานะคณบดีคณะอักษร
ศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นคณะที่รับผิดชอบในการวางรากฐานการ
ศึกษาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ก่อนที่จะศึกษาต่อในลำดับขั้นที่สูงยิ่งขึ้นไป ทรงนำแนวคิดในการปฏิรูป

* บางท่านแม้จะไม่ได้ศึกษาในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ แต่ได้รับทุนไปศึกษา
ต่างประเทศ เมื่อกลับมาก็รับราชการในคณะนี้.

^๕ 50 ปี วิทยาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2476-2527 หน้า 47-49
และสรวิจ แสงวิเชียร, ศิริราชร้อยปี ประวัติและวิวัฒนาการ, หน้า 127-132.

** โปรดดูรายชื่อบุคคลที่ได้รับทุนในภาคผนวกที่ 15.

การศึกษาให้ทันสมัย รวมทั้งรับวิทยาการสมัยใหม่และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ทำให้ไทยสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพด้านวิชาการออกไปศึกษาเพิ่มเติมความรู้ต่อในต่างประเทศ และบุคคลเหล่านี้ก็นำความรู้กลับมาช่วยกันพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประการสำคัญบุคคลเหล่านี้กลับมาเป็นครูทำหน้าที่อบรม สั่งสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่บัณฑิต นักศึกษาอีกเป็นจำนวนมาก เป็นระยะเวลาานาน ทุกท่านล้วนแต่ทำสิ่งที่ เป็นคุณประโยชน์ทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ การสาธารณสุข และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เกิดจากผลของแนวคิดและบทบาทในการจัดการศึกษาด้านนี้ของไทยที่ได้มาตรฐานและพัฒนาตั้ง เช่น ตะวันตก ของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม

ค. ความสามารถในการผลิตครูวิทยาศาสตร์ระดับโรงเรียนมัธยม

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งตามหน้าที่ของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คือ การผลิตผู้สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยม ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้จะเป็นแหล่งผลิตผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย หากครูโรงเรียนมัธยมมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร รวมทั้งวิธีการเรียน การสอนแบบใหม่ และนำไปใช้ในโรงเรียน ผลที่จะได้รับก็คือ เมื่อนักเรียนเหล่านี้เข้าไปศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ก็จะมีพื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ขั้นต้นมาเป็นอย่างดีแล้ว ทำให้การสอนวิทยาศาสตร์ขั้นสูงทำได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น อีกทั้งปัญหาของการพัฒนาการเรียนวิทยาศาสตร์ของไทยในระยะเริ่มต้น เกิดจากความขาดแคลนครูวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยม ซึ่งทำหน้าที่สอนเพื่อเตรียมนักเรียนมัธยมเข้าสู่การศึกษาวissenschaft ในขั้นสูงตามแนวพระราชดำริของกรมขุนสงขลานครินทร์ ดังนี้คือ

"...On the whole if this curriculum could be effectively taught to the students, they would be more than sufficiently prepared to undertake the medical course. I am afraid, however, that in the first few years the actual teaching and its result will be somewhat below the standard of this curriculum on account of the lack of teaching personnels, equipment and also on account of the standard of preparation received in the secondary school by our students and also their general immaturity in age and mental

development. It will be different matter when we get all 8th Matayom men who have been well prepared."⁶

ดังนั้นการเตรียมนักเรียนมัธยม เข้าศึกษาคณะในระดับมหาวิทยาลัย การแก้ไขปัญหาด้านวิชาการของนักเรียน ก็ด้วยการผลิตครูรุ่นใหม่ออกไปทำหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในการผลิตครูเหล่านี้ นิสิตที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรใหม่ ก็ได้ออกไปทำหน้าที่ของตน ผลทำให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ของไทยพัฒนาขึ้น และโรงเรียนมัธยมชายของรัฐบาลก็ตื่นตัวในการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์แบบใหม่มากขึ้น นับได้ว่าผลที่เกิดจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์แบบใหม่ของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียน การสอน และการจัดหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยทั้งในระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ยังทรงเปิดโอกาสให้ครูประจำการของโรงเรียนหรือสถานศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ให้มาสมัครเข้าเรียน เป็นนักเรียนพิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ซึ่งหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงเห็นควรว่าน่าจะอนุญาตเพื่อครูเหล่านั้นจะได้มีความรู้เพิ่ม ไม่เช่นนั้นครูเหล่านั้นซึ่งเป็นครูเก่า ไม่ได้ศึกษาคณะหลักสูตรใหม่ ก็คงไม่มีโอกาสพัฒนาความรู้ของตน จึงทรงทำหนังสือขออนุญาตไปทางผู้บัญชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น กรณีที่นายร้อยตรีทองสูก กับว่าที่นายร้อยตรีเปี้ยก ครูสอนวิชาเคมีในโรงเรียนนายร้อยทหารบก ขอสมัครเป็นนักเรียนพิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจะได้มีความรู้เพิ่ม⁷ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูวิทยาศาสตร์จากโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีความประสงค์จะเรียนวิทยาศาสตร์ก็สามารถมาเรียนเพื่อปฏิบัติการวิทยาศาสตร์⁸ เพราะหลักสูตรใหม่ เน้นที่การปฏิบัติ

⁶ ภายหลังที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงสงขลานครินทร์ ถึง ดร. วิชาเรศ เอ็ม เพียรซ์ อ้างใน ชุมนุมพระนิพนธ์และบทความเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงสงขลานครินทร์ พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย (กรุงเทพฯ: ไทยเชชม, 2508) หน้า 180-181.

⁷ ก.จ.ช., ร.6 ศธ. 10.4/17 กรมยุทธศึกษาทหารบก ส่งนายร้อยตรีทองสูก กับว่าที่ร้อยตรีเปี้ยก มาเป็นนักเรียนพิเศษ.

⁸ ก.จ.ช., ร.6 ศธ. 10/108 ระเบียบการรับนักเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2468 เพิ่มเติมระเบียบการ พ.ศ. 2467 และคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ 11/850 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2463.

การ และที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมี เครื่องมือและอุปกรณ์ เหล่านี้พร้อมอยู่แล้ว ซึ่งวิธีการอบรมครูมัธยมประจำการ เช่นนี้ คณะวิทยาศาสตร์และสมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย จัดการอบรมครูในภาคฤดูร้อน เพื่อเพิ่มพูนความรู้วิทยาศาสตร์ก้าวหน้าเป็นประจำ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

ผลที่ได้รับจากการที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ผลิตบุคลากรที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ได้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก สามารถผลิตบุคลากรที่เป็นผู้นำด้านความรู้วิทยาศาสตร์ขั้นสูงซึ่งสามารถดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ๆ ทางราชการ สืบแทนชาวต่างประเทศ ปรากฏว่าต่อมาตำแหน่งสำคัญทางด้านวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และสาธารณสุข เหล่านี้จะตก เป็นของชาวไทยทั้งสิ้น ส่วนประเภทที่สอง คือ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์จะผลิตครูวิทยาศาสตร์ออกไปสอนในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ ซึ่งจะ เป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้วิทยาศาสตร์แบบใหม่ไปสู่ักเรียนมัธยม เพื่อเตรียมความพร้อม เข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแบบตะวันตก เป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการศึกษาวิทยาศาสตร์ดังที่เคยเป็นมาให้หมดไป และการศึกษาวิทยาศาสตร์แบบใหม่ก็สามารถพัฒนาไปได้ด้วยดีในระบบการศึกษาของไทย

2. ด้านการศึกษาของสตรีในระดับอุดมศึกษา

จากการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงริเริ่มและนำสตรีไทย เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยศึกษาร่วมกับผู้ชายในชั้น เตรียมแพทย์ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2470 ซึ่งขณะนั้นอุปสรรคของการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของสตรีไทยอยู่ที่สภาพสังคมและจารีตประเพณีเดิม ที่เกรงความเสียหายจะเกิดขึ้นหากชายและหญิง เรียนร่วมกัน รวมถึงความรู้สึกที่ว่าสตรีไม่มีความจำเป็นในการศึกษาระดับสูง เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ และความรู้สึกที่ผู้ชายมีต่อสตรีนั้น บางท่านไม่เชื่อถือในด้านวิชาการของสตรี เช่น "กล่าวว่า เวลา มีปาฐกถาพิเศษที่สามัคยาจารย์ มีนักเรียนสตรีมาก ขึ้นค่า ๆ ก็มี (อยู่ในชั้นเรียนระดับต่ำ-ผู้เขียน) มานั่งเสียเต็ม มีสมาชิกบางคนบ่นว่า พวกนั้นมาแย่งที่เขานั่ง และฟังก็ไม่รู้เรื่อง จึงกราบทูลพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิติทรงทราบ"⁹ แต่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมก็ทรงพยายามขจัดปัญหา อุปสรรค ทรงชี้แจงถึงประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับจากการที่สตรีได้รับการศึกษาขั้นสูง

⁹ ก.จ.ช., ร.7 ศธ. 4/127 เรื่องเสนอความเห็นเรื่องการศึกษาของพระยาประมวลวิชาพล.

รวมไปถึงความจำเป็นของการมีแพทย์สตรี จนในที่สุดหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ก็ทรงประสบความสำเร็จในการนำสตรี 7 คน เข้าศึกษาในชั้นเตรียมแพทย์ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้สำเร็จ* ผลที่ได้รับจากแนวคิดและบทบาทของท่านที่ทรงเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการที่สตรีได้รับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา ทำให้ตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา การศึกษาในระดับสูงก็เปิดกว้างสำหรับสตรีไทย สตรีไทยก้าวเข้ามามีบทบาทรับใช้สังคมมากขึ้น มีสิทธิเท่าเทียมกับเพศชายมากขึ้น และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ทัดเทียมกับผู้ชาย "ท่านได้ทรงก่อไฟขึ้นมาซึ่งในปัจจุบันนี้กำลังให้ความสว่างแก่ชีวิตของหญิงสาวนับพันนับหมื่น และยิ่งความอบอุ่นให้แก่หัวใจของครอบครัวนับพันนับหมื่น เช่นกัน"¹⁰

จากจำนวนสตรีทั้งสิ้น 7 คน มีสตรีที่สามารถศึกษาจนจบหลักสูตรแพทย์ได้ถึง 5 คน ใน พ.ศ. 2475 และออกมาทำงานรับใช้สังคมได้เป็นอย่างดี

"...คนหนึ่งลาออกเมื่อเรียนจบภาคที่ 1 เพื่อไปแต่งงาน อีกคนหนึ่งสอบไล่ตกต้องเรียนซ้ำชั้น และเปลี่ยนไปเรียนวิชาอื่น มีเพียงห้าคนเท่านั้นที่สามารถผ่านไปเรียนต่อในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล ที่นั่นคนหนึ่งสอบไล่ตกเสียสองครั้ง อีกคนหนึ่งหยุดเรียนไปหนึ่งปีเพื่อทำงาน เป็นนักเรียนผู้ช่วยอาจารย์ มีสามคนเท่านั้นที่ก้าวหน้าไปตามแผนปกติโดยราบรื่นและสอบสำเร็จ เป็นแพทย์หญิงรุ่นแรกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2475 อีกสองคนที่ตกค้างอยู่ได้สำเร็จต่อมาในภายหลัง... สองคนที่สอบได้ปริญญาในชุดแรกกำลังเป็นศาสตราจารย์ชั้นสมบูรณ์อยู่ในสถานศึกษาเดิมของเธอเอง คนหนึ่งเป็นหัวหน้าภาควิชาคลินิกที่สำคัญด้วย คนที่สามเป็นแพทย์อาชีพส่วนตัวที่มีชื่อเสียงและมีผู้บ่นถือมาก ในจำนวนสองคนที่ต้องจบล่าช้าไปนั้น คนหนึ่งถึงแก่กรรมภายในไม่กี่ปีหลังจากจบการศึกษา เนื่องจากโรคเรื้อรังอย่างหนึ่งซึ่งได้รับในระหว่าง เป็นนักศึกษา ส่วนอีกคน เป็นแพทย์อาชีพส่วนตัวที่มีชื่ออยู่ในจังหวัดใหญ่แห่งหนึ่ง"¹¹

ผลการเรียนของนักเรียนแพทย์สตรีรุ่นแรกก็เป็นที่น่าพอใจ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเรียนระดับอุดมศึกษาของสตรีไทยได้ ผลการสอบขณะนั้น ถือว่าแต่ละวิชาต้องได้คะแนน 60% ขึ้นไป ถ้าคะแนนได้ต่ำกว่า 60% ถือว่าสอบตก ผู้ที่สอบตกสามารถสมัครสอบแก้ตัวใหม่ได้ แต่ถ้าหาก

* โปรดดูภาคผนวกที่ 9 รายนามนักเรียนคณะอักษรศาสตร์ พ.ศ. 2470 ชั้นเตรียมแพทย์ปีที่ 1.

¹⁰ อวย เกตุสิงห์, "เล่าเพื่อเรื่องหลัง ห้าสิบปีของนิสิตา" สารศิริราช ปีที่ 3. ฉบับที่ 5 พฤษภาคม 2521, หน้า 850.

¹¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 848-849.

คณะกรรมการจัดการสอนมีความเห็นว่าผู้เรียนมีความรู้รอบ ก็มีโอกาสที่จะไม่ให้สอบแก้ตัวได้¹² เมื่อพิจารณาจากผลคะแนนของนักเรียนแพทย์สตรีรุ่นแรกพบว่าเป็นที่น่าพอใจ ม. ร. ว. ส่งศรี ได้คะแนนสูงสุดในวิชาที่ค่อนข้างยาก เช่น วิชาชีววิทยาและนางสาวชด นิธิประภา ได้เป็นผู้ช่วยอาจารย์สอน วิชาชีววิทยา ผลคะแนนที่ออกมาเช่นนี้ ยิ่งทำให้อุปสรรคด้านสติปัญญาและความสามารถของสตรีในการศึกษาระดับสูงขั้นอุดมศึกษา เท่ากับผู้ชาย เป็นอันหมดไป

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹² ก. จ. ช., ร.6 ศธ.10.4/131 นายชาเวอร์กส่งหลักการสอบไล่ให้นักเรียนคณะ

ตารางที่ 2 แสดงผลการเรียนของนักศึกษาแพทย์รุ่นแรก

ชื่อ ม.ร.ว.บัณฑิต ทองแถม ๗ อยุธยา

อายุ 21 ปี เลขที่ 87

ที่อยู่ พระนคร

วิชา	Anat.	Phys.	Path.	Med.	Surg.	Obs.	Hyg.	PubH.	Av.
ปีที่ 1 พ.ศ.2472	97	80							88.5
2473	74	50	51		63				
ปีที่ 2 พ.ศ.2474		60	70	72	70	67			69.2
2475			66	49	56	69		58	
ปีที่ 3 พ.ศ.2476			66	60	60	78		60	64.7
ปีที่ 4 พ.ศ.2477				71	67	68			68.7
								รวม	72.8

หมายเหตุ : สอบไม่ผ่าน ม.8 และไม่ได้รับปริญญาแพทยศาสตร เพราะไม่ได้เข้าสอบชั้น ม.8 ของกระทรวง

เรียนซ้ำปีที่ 2 พ.ศ.2474 กรรมการ

เรียนซ้ำปีที่ 3 พ.ศ.2476

ได้รับปริญญาแพทยศาสตร พ.ศ.2478 หลังจากสอบ ม.8 ผ่าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ น.ส.ชค นิธิประภา

อายุ 22 ปี เลขที่ 88

ที่อยู่ พระนคร

วิชา	Anat.	Phys.	Path.	Med.	Surg.	Obs.	Hyg.	PubH.	Av.
ปีที่ 1 พ.ศ.2472	69	86							77.5
2473	69	83	60	78	74		85		72.8
ปีที่ 2 พ.ศ.2474			72	63	65	69		65	67.3
ปีที่ 3 พ.ศ.2475			72	63	65	69		65	67.3
ปีที่ 4 พ.ศ.2476				83	66	70			73
								รวม	72.6

หมายเหตุ : นักเรียนผู้ช่วยอาจารย์สอนวิชา ~~สรีรวิทยา~~ พ.ศ.2473, 2474

เป็นแพทย์ พ.ศ.2477

ถึงแก่กรรม พ.ศ.2481

ชื่อ ม.ร.ว.สงศรี เกษมศรี ๗ อยุธยา

อายุ 20 ปี เลขที่ 90

ที่อยู่ พระนคร

วิชา	Anat.	Phys.	Path.	Med.	Surg.	Obs.	Hyg.	PubH.	Av.
ปีที่ 1 พ.ศ.2472	77	85							81
ปีที่ 2 พ.ศ.2473	67	87	61	81	69		61		73
ปีที่ 3 พ.ศ.2474			78	60	75	80		47	73.2
ปีที่ 4 พ.ศ.2475				86	70	81			79
								รวม	76.6

หมายเหตุ : ได้รับรางวัลคะแนนสูงสุดด้านวิชา ~~สรีรวิทยา~~ พ.ศ.2473

ชื่อ น.ส.ไทยเชียง อรุณลักษณ์

อายุ 21 ปี เลขที่ 95

ที่อยู่ พระนคร

วิชา	Anat.	Phys.	Path.	Med.	Surg.	Obs.	Hyg.	PubH.	Av.
ปีที่ 1 พ.ศ.2472	68	72							70
ปีที่ 2 พ.ศ.2473	63	72	60	78	83		56		69.1
ปีที่ 3 พ.ศ.2474			78	73	78	81		65	77.5
ปีที่ 4 พ.ศ.2475				81	68	73			74
								รวม	72.7

หมายเหตุ : สอบแก้ตัววิชาพยาธิวิทยา ในชั้นปีที่ 2 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2474

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : ทะเบียนประวัตินักศึกษาแพทย์ พ.ศ.2470-2525 คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยมหิดล

ชื่อ น.ส.ฉลอง ไกรจิตติ

อายุ 19 ปี เลขที่ 94

ที่อยู่ พระนคร

วิชา	Anat.	Phys.	Path.	Med.	Surg.	Obs.	Hyg.	PubH.	Av.
ปีที่ 1 พ.ศ.2472	66	84							75
ปีที่ 2 พ.ศ.2473	68	72	60	82	60		63		68.4
ปีที่ 3 พ.ศ.2474			80	60	71	88		65	74.7
ปีที่ 4 พ.ศ.2475				83	66	81			76.6
								รวม	73.9

หมายเหตุ : สอบแก้ตัววิชาป่าโตโลยี ในชั้นปีที่ 2 เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2474

เป็นแพทย์ประจำบ้าน พ.ศ.2476

เป็นแพทย์ พ.ศ.2477

ได้ทุนไปศึกษาที่ประเทศเยอรมนี พ.ศ.2481

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจุบันสตรีเหล่านี้บางท่านยังมีชีวิตอยู่ หลังจากได้ใช้ชีวิตทำงานให้เกิดคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ คือ

1. ศาสตราจารย์ แพทย์หญิง คุณหญิงเจ็ดฉลอง เนตรศิริ* อดีตหัวหน้าภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
2. ศาสตราจารย์แพทย์หญิงหม่อมราชวงศ์ ส่องศรี เกตุสิงห์ (เกษมศรี) อดีตหัวหน้าภาคสัตวศาสตร์-บุรีเวทวิทยา คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
3. แพทย์หญิงไทย เชียง ธรรมารักษ์ (อรุณลักษณ์) รับราชการในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แล้วออกไปประกอบอาชีพส่วนตัว
4. แพทย์หญิงชด นิธิประภา อดีตอาจารย์สรวิทยา ถึงแก่กรรมขณะเป็นอาจารย์สรวิทยา
5. แพทย์หญิงหม่อมราชวงศ์นันทา ชุตติกร (ทองแถม) รับราชการในโรงพยาบาลอุบลราชธานี แล้วออกไปประกอบอาชีพส่วนตัว ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531

นอกจากสตรีเหล่านี้จะประสบความสำเร็จทางการศึกษาในประเทศไทยแล้ว ยังสามารถไปศึกษาต่อยังต่างประเทศได้สำเร็จอยู่ด้วย สมดังที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ และหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงตั้งพระทัยไว้ได้แก่ แพทย์หญิงหม่อมราชวงศ์ส่องศรี เกษมศรี เมื่อศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล จบแล้ว หลังจากนั้นก็ได้รับทุนจากมูลนิธิอเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลด์ ไปศึกษาต่อและสอบได้ปริญญา Dr. Med จากมหาวิทยาลัยไลป์ซิก (Leipzig) ซึ่งเป็นสตรีไทยคนแรกที่ได้สำเร็จการศึกษาขั้นปริญญาเอกจากประเทศเยอรมนี ส่วนแพทย์หญิงฉลอง ไกรจิตติ ก็ได้รับทุนฮุมโบลด์ฯ ไปศึกษาในประเทศเยอรมนีเช่นกัน แต่ยังไม่ทันสำเร็จได้รับปริญญา Dr. Med. พอดีเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นเสียก่อน จึงต้องเดินทางกลับประเทศไทย

ส่วนในประเด็นของความหวาดเกรงเรื่องที่จะเกิดความเสียหายระหว่างชายและหญิงที่เรียนร่วมกัน ก็ไม่มีปรากฏให้เห็นดังเป็นที่หวาดระแวง ตลอดระยะเวลาของการเรียนร่วมกัน ไม่เคยเกิดปัญหาด้านชู้สาวเลยสักครั้งเดียว ภายหลังเมื่อจบการศึกษาแล้ว เมื่อทำงานร่วมกันสตรีเหล่านี้บางท่านก็ได้แต่งงานกับนิสิตรุ่นที่ ดังใน เวลาต่อมาอุปสรรค เรื่องปัญหาด้านชู้สาวจึงไม่ใช่ปัญหาของการสหศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยอีกต่อไป หลังจากนั้นพัฒนาการศึกษาของสตรีไทยก็ก้าวหน้าเป็นลำดับขึ้น โดยการศึกษาแพทย์เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาศรีระดับอุดมศึกษา

*นามเดิม นางสาวฉลอง ไกรจิตติ บุคคลลำดับที่ 1-3 ยังมีชีวิตอยู่

ของไทย ซึ่งหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงมีบทบาทสำคัญในการรับสตรี เข้าศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุผลที่ว่าในขณะนั้นการศึกษาแพทย์ เป็นการศึกษาในระดับปริญญาแต่เพียงประเภทเดียวของไทย ประกอบกับสตรีที่ได้รับการศึกษาในขณะนั้นมักศึกษาในสาขาครูและพยาบาล ซึ่งการศึกษาสาขาพยาบาลก็เหมาะสำหรับการศึกษาค่อยในสาขาแพทย์ และเมื่อสตรีเหล่านี้ประสบผลสำเร็จในการศึกษาแพทย์ด้วยดี ผลก็คือทำให้การศึกษาสตรีในระดับอุดมศึกษาพัฒนาขึ้น เป็นลำดับอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวคิดที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงเล็งเห็นคุณประโยชน์ที่สังคมไทยจะได้รับจากการที่สตรีมีการศึกษารับสูง การศึกษาสตรีเปิดกว้างมากขึ้น คือใน พ.ศ. 2471 เมื่อมีการเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ป.ม.) ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็มีนิสิตหญิง เข้าเรียนร่วมกับนิสิตชายทันที พ.ศ. 2475 นางสาวสายหยุด เก่งระดมยิง สามารถสอบชิงทุนรัฐบาลไปศึกษาวิชาแพทย์ต่อใน ประเทศสหรัฐอเมริกา¹³ และในปีเดียวกันนี้ เมื่อมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง สตรีก็มีโอกาสศึกษาในมหาวิทยาลัยเพิ่มอีกแห่งหนึ่ง¹⁴ ยิ่งทำให้สถานภาพ บทบาท และความสามารถของสตรีไทย เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยมากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้น เช่นนี้ เป็นเพราะหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีแนวคิดแนวแน่ "ที่จะรับผู้หญิงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย และลงล่างอุปสรรคขั้นสุดท้ายคืออคติแห่งความเสมอภาคระหว่างเพศ"¹⁵ และท่านก็ประสบความสำเร็จ แม้ว่า "ท่านได้ตั้งต้นการเคลื่อนไหวในเรื่องนั้นด้วยการเสี่ยงอันตรายอย่างมาและทรงพระอุทิศสาหะอย่างยิ่งที่สุด เพื่อให้แม่พระทัยว่าจะประสบความสำเร็จ ท่านมิได้เพียงทรงนำพระองค์เอง เข้าไป เป็น เดิมพัน เท่านั้น ยังได้ทรง เสียสละแม้กระทั่งความสุขภายในวังท่านเอง¹⁶ และแนวคิดที่จะให้สตรีไทยได้ศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทรงดำเนินบทบาททุกวิถีทาง เพื่อให้แนวคิดของท่านประสบความสำเร็จ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์การศึกษาสำหรับสตรีไทยได้สำเร็จตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา สตรีไทยก็ได้ออกมารับใช้และรับผิดชอบสังคมไทยร่วมกับผู้ชาย เช่น เดียวกันมากขึ้นดังในปัจจุบัน

¹³ กฤษณา ลินไชย, 200 ปี การศึกษาไทย ลำดับเหตุการณ์ที่สำคัญ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) หน้า 66.

¹⁴ บุญเดิม โพธิ์เราะ, "สถานภาพและบทบาทของสตรีในสังคมไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.

¹⁵ อวย เกตุสิงห์ "เล่าเพื่อเรื่องหลัง ห้าสิบปีของนิสิตา" สารศิริราช หน้า 849.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 849-850.

3. ด้านการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ป.ม.)

การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อต้นปีการศึกษา 2471 ในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุดมุ่งหมายก็เพื่อผลิตครูผู้จะออกไปทำหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมนักเรียนมัธยมที่จะก้าวเข้าสู่การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยให้มีพื้นความรู้ทั้งด้านอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี ในปี พ.ศ. 2472 กระทรวงธรรมการ โอนการฝึกหัดครุมัธยมที่โรงเรียนสวนกุหลาบมาขึ้นกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ เป็นการประหยัดรายจ่ายของรัฐบาล และส่งเสริมฐานะของครูให้ดีขึ้นบ้างอีก เล็กน้อย¹⁷

หลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งออกเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์ ซึ่งสำเร็จตามหลักสูตรรุ่นแรกใน พ.ศ. 2473 และหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์ สำเร็จหลักสูตรรุ่นแรกใน พ.ศ. 2474 ซึ่งบุคคลเหล่านี้ เมื่อจบหลักสูตรแล้ว ก็ออกมาเป็นครูทำหน้าที่ตามสาขาวิชาที่เรียนมา เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อวงการศึกษาของไทย เป็นครูที่มีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่สอนศิษย์อีกเป็นจำนวนมาก และเป็นครูที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่การศึกษาของไทยจนถึงปัจจุบันนี้

แม้ว่าหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์นั้น หม่อมเจ้าพันธุ์ทิพย์ เทวกุล จะมิได้มีบทบาทจัดการโดยตรงก็ตาม แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ทรงมีแนวคิดในการจัดหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มาแต่เริ่มแรก ซึ่งผลที่ได้รับจากการจัดหลักสูตรนี้ คือสามารถผลิตครูอักษรศาสตร์ และครูวิทยาศาสตร์ คนสำคัญของประเทศ ดังต่อไปนี้

ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมอักษรศาสตร์ พ.ศ. 2473

จำนวน 16 คน¹⁸

1. ม.ล. ต้อย ชุมสาย รัชมหาราช เป็นครูโรงเรียนสายปัญญา ต่อมาไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยมิชิแกน สำเร็จปริญญาเอก กลับมารับราชการ เป็นหัวหน้ากองสามะโนและสำรวจ

¹⁷ สำเนาบันทึกเรื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่ง เสนาบดีกระทรวงธรรมการนำขึ้นกราบบังคมทูล เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2473.

¹⁸ กาญจนา นาคสกุล, "ประวัติคณะอักษรศาสตร์" อักษรศาสตร์บัณฑิต 50 ปี หน้า 20-21 และ บัญชีรายนามผู้สอบไล่จบหลักสูตรจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาครุมัธยมแผนกอักษรศาสตร์ พ.ศ. 2473.

สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ภายหลังเป็นศาสตราจารย์จิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. นายเทือก กุสุมา ณ อยุธยา รับราชการเป็นครูโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์ ต่อมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะมนุษยธรรมศึกษาและสังคมศาสตร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

3. นายเตียง ศิริขันธ์ รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมหอวังแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีสั่งการกระทรวงศึกษาธิการ

4. นายสุรินทร์ สรลิริ รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ ต่อมาเป็นอาจารย์ประจำกรมการฝึกหัดครู ตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนพิบูลวิทยาลัยลพบุรี อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร อาจารย์ใหญ่วิทยาลัยครูนครราชสีมา

5. นายจำลอง เอี่ยมโอกาส รับราชการเป็นครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

6. นายสุวรรณ เผือกใจแก้ว รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ต่อมาประจำกรมวิชาการ รักษาการในตำแหน่งเลขานุการกรม

7. นายวิเชียร พุทธิพันธ์ รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมหอวังแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายหลังประจำสำนักงานเลขาธิการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. นายยอด ใดศิลานนท์ รับราชการเป็นครูโรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ ต่อมาภายหลังประกอบอาชีพทนายความ

9. นายประวัตติ ประดิษฐานนท์ รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมวัดสุทธิวาราม ภายหลังประจำแผนกโรงเรียนฝึกหัดครูส่วนกลาง กองโรงเรียนฝึกหัดครู กรมวิสามัญศึกษา

10. นายเปลื้อง ณ นคร รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมวัดสุทธิวาราม ได้รับการแต่งตั้งเป็นศึกษานิเทศก์เอก ประจำสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นอาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์สอนวิชาวรรณคดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความรู้ดีเด่นทั้งทางภาษาและวรรณคดี

11. นายบัญญัติ สุธงษ์ชัย รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะวิชาสามัญและวิชาสัมพันธ์ วิทยาลัยเทคนิค

12. นายสวัสดิ์ บุษปฤกษ์ รับราชการเป็นครูโรงเรียนมัธยมวัดสุทธิวาราม ต่อมาไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดำรงตำแหน่งผู้แทนประเทศไทย ในคณะกรรมการรวมและฟื้นฟูเกาหลีแห่งสหประชาชาติ กระทรวงการต่างประเทศ

13. นางสาวอาภรณ์ คชเสนี (ปัจจุบันคณหญิงอาภรณ์ กฤษณะวาระ-ผู้เขียน) รับราชการเป็นครูโรงเรียนเบ็ญจมราชาลัย ภายหลังดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีวิทยา

14. นางสาวผะอับ วิโรจนเพ็ชร (ปัจจุบันพันตรีหญิงคุณหญิงผะอับ วิโรจนเพ็ชร-ผู้เขียน) รับราชการเป็นครูโรงเรียนเบ็ญจมราชาลัย ภายหลังเป็นอาจารย์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

15. นางสาวละออง วิริยศิริ รับราชการเป็นครูโรงเรียนสายปัญญา ต่อมาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

16. นางสาวรัตนา ศุภศิริวัฒน์ รับราชการเป็นครูโรงเรียนสายปัญญา

เกือบทุกท่านล้วนแต่เป็นบุคคลที่ทำความประโยชน์ให้แก่วงการศึกษานานาชาติของไทยทั้งสิ้น มีบางท่านที่ไปประกอบอาชีพอื่นที่มีได้ เป็นสาขาอาชีพครู แต่ก็ เป็นบุคคลที่สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย และนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมอักษรศาสตร์รุ่นต่อ ๆ มา ก็ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพครู คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ก็ประสบความสำเร็จในการผลิตครูประกาศนียบัตรที่มีคุณภาพออกไปทำหน้าที่ครูที่ดี จนกระทั่ง พ.ศ. 2500 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งคณะครุศาสตร์ขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ผลิตครูระดับปริญญา เพื่อเป็นการพัฒนาระดับและมาตรฐานความรู้ของครูให้สูงขึ้น ส่วนหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยม ในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ยกเลิกไป

ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมวิทยาศาสตร์

หลักสูตรประกาศนียบัตรครูมัธยมวิทยาศาสตร์ เป็นผลที่เกิดจากแนวคิดของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ในการปรับปรุงการศึกษาวิทยาศาสตร์ของไทยให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก เพื่อผลิตครูวิทยาศาสตร์ออกไปสอนในโรงเรียนมัธยมและในมหาวิทยาลัย รวมทั้งรับราชการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่ค่อยมีผู้นิยมเรียน ดังที่ศาสตราจารย์เสนาะ ดันบุญยืน กล่าวไว้ ดังนี้

"ทำไมจึงไม่มีผู้นิยม เข้าเรียนวิทยาศาสตร์ ทั้ง ๆ ที่หลักสูตรก็ไปลงเอยที่ประกาศนียบัตรครู บ.ม. ได้เงินเดือนเท่า ๆ กับผู้ซึ่งสำเร็จอักษรศาสตร์ เมื่อปีก่อน ๆ ก็ได้มีผู้สมัครเรียนปีละ 4-5 คน ที่สำเร็จไปได้เข้ารับราชการในกรมวิทยาศาสตร์ก็มี ไปเป็นครูวิทยาศาสตร์ก็หลายคน นอกจากนั้นก็ยังได้รับการบรรจุเป็นอาจารย์ในคณะวิทยาศาสตร์ด้วย แต่อยู่ในระดับอาจารย์ผู้ช่วย เพราะไม่มีปริญญาทั้ง ๆ ที่ท่านเหล่านั้นมีความรู้ทางฟิสิกส์และ เคมีอย่างหาตัวจับยาก ด้วยเหตุนี้ละกระมังจึงมีบัณฑิตวิทยาศาสตร์ปีละไม่กี่คน และในที่สุดก็มีผมคนเดียวใน

ปีนั้น^๑

ดังนั้นบัณฑิตส่วนใหญ่จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาค่อยไป จนกระทั่งได้รับปริญญาตรี แทนที่จะต้องยุติการศึกษาวิทยาศาสตร์เพียงชั้นปีที่ 2 แล้วไปเรียนวิชาครุมัธยมอีก 1 ปี เพื่อรับประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้รับการยอมรับน้อยกว่าการศึกษานชั้นปริญญา ต่อมาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์นำไปสู่การก่อตั้งคณะวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการจัดการสอนระดับปริญญาตรี ตามหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต ชั้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะวิทยาศาสตร์ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตวิทยาศาสตร์ออกมาทำหน้าที่ครูหรือประกอบหน้าที่ตามสาขาอาชีพอันเป็นคุณประโยชน์ทางด้านวิทยาศาสตร์ให้แก่ประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งเดียว ซึ่งเกือบจะผูกขาดในการผลิตครูอาจารย์ไปสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในช่วงต้น ๆ ของกึ่งศตวรรษ และยังได้ผลิตนักวิทยาศาสตร์เพื่อรับใช้ประเทศเป็นจำนวนมาก^๒ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวคิดในการปรับปรุงการศึกษาและผลิตบุคลากรในด้านวิทยาศาสตร์ออกมาทำงานรับใช้สังคมของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี ในขณะที่ทรงดำรงตำแหน่งคณบดีคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยทรงมีบทบาทสำคัญในการจัดหลักสูตรวิทยาศาสตร์แบบใหม่ ผลทำให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยพัฒนาขึ้นตามลำดับ และทุกด้าน

สำหรับผู้ที่จบหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2474 ซึ่งเป็นรุ่นแรก มีเพียงคนเดียว คือนายเจริญ ธรรมพานิช พ.ศ. 2475 คือ นายชูป มุลิกานนท์ และ พ.ศ. 2476 มีจำนวน 3 คน คือนายกลิน สีตะธนี นายเสนาะ ดันบุญยีน และนายชัช บุนนาค^๓ เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนชั้นปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ผู้ที่เคยศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรครุมัธยมวิทยาศาสตร์ก็มาสมัครเรียน และได้รับปริญญา วท.บ. รุ่นแรก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2478 บัณฑิตวิทยาศาสตร์รุ่นแรกล้วนแต่ทำงานในหน้าที่ตามสาขาวิชาที่เรียนมาก่อนให้เกิดคุณประโยชน์มหาศาลแก่ประเทศชาติ สมดังพระกระแสรับสั่งในสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ที่ทรงให้ความสำคัญแก่การศึกษาวิทยาศาสตร์ว่า "แพทย์จำต้องได้ศึกษาวิทยา-

^๑ เสนาะ ดันบุญยีน, "เท่าที่จำได้" 50 ปี วิทยาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2476-2527, หน้า 225.

^๒ บัวเรศ คำทอง, 50 ปี วิทยาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2476-2527 หน้า 199.

^๓ บัญชีรายนาม ผู้สอบไล่จบหลักสูตรจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาครุมัธยม (พ.ศ. 2473-2476).

ศาสตราจารย์พื้นฐาน แต่ผู้ที่จะมาทำการสอนนั้นไม่ใช่แพทย์ แต่ต้องเป็นนักวิทยาศาสตร์"²² บัณฑิต
วิทยาศาสตร์รุ่นแรก ได้แก่

1. ศาสตราจารย์อุปการคุณ เจริญ ธรรมพานิช ได้เรียนจบหลักสูตรประกาศนียบัตร
ครุวิทยาศาสตร์ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับอนุปริญญา เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.
2474 และเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกฟิสิกส์ ในขณะที่ช่วยสอน
อยู่ ได้ดำเนินการวิจัย แล้วเสนอวิทยานิพนธ์ และได้รับปริญญา วท.บ. เมื่อ พ.ศ. 2478 เป็นผู้
ได้รับทุน ก.พ. รุ่นแรก พ.ศ. 2478 ไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ กลับมารับราชการเป็น
อาจารย์ฟิสิกส์ในคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ พ.ศ. 2510 ดำรงตำแหน่ง
หัวหน้าภาควิทยาศาสตร์ทั่วไป

2. นายเห็ง สุกางค์ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "ฤทธิ์") เป็นนิสิตวิทยาศาสตร์ พ.ศ.
2475 ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต เมื่อ พ.ศ. 2478

3. นายโกลม ขุทรานนท์ เป็นนิสิตวิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2475 และรับราชการ
ทหารเมื่อจบการศึกษา

4. ศาสตราจารย์เสนาะ ต้นบุญยืน ภายหลังได้รับ ป.ม.วิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.
2476 แล้วเข้าเรียนต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต จนได้ปริญญา วท.บ. เมื่อ พ.ศ. 2478
แล้วไปศึกษาต่อในประเทศอังกฤษ กลับมาเป็นอาจารย์ฟิสิกส์ ในคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย เป็นผู้ก่อตั้งแผนกคณิตศาสตร์ ขึ้นในคณะวิทยาศาสตร์ และเริ่มต้นวิชาสถิติขึ้นในแผนก
นี้

5. ศาสตราจารย์กิม เขียน กลกิจ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "พิมล") เป็นนิสิต
วิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2475 ต่อมารับราชการเป็นอาจารย์สอนคณิตศาสตร์ ในคณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอธิการบดีคนแรกของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

6. ศาสตราจารย์ ชับ บุนนาค หลักสูตรเตรียมแพทย์ แต่ประสบอุปสรรคและได้ย้ายมา
เรียนในแผนกฝึกหัดครูมัธยมวิทยาศาสตร์ จนจบ ใน พ.ศ. 2476 แล้วเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร
วิทยาศาสตรบัณฑิต จนได้รับปริญญา วท.บ. สาขาเคมีรุ่นแรก พ.ศ. 2478 รับราชการเป็น
อาจารย์สอนเคมี

²² อ้างใน กัลย์ อิศรเสนา "คณะวิทยาศาสตร์เมื่อ 44 ปีก่อน" 50 ปี วิทยาศาสตร์
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2476-2527 หน้า 198.

7. ศาสตราจารย์ ดร.ประดิษฐ์ เขียวสกุล จบหลักสูตรเตรียมแพทย์ แล้วมาเรียนหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต ได้รับปริญญา วท.บ. สาขาเคมีรุ่นแรก พ.ศ. 2478 ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาวิจัยแห่งชาติ

บุคคลที่เอ่ยนามมานี้ เป็นบุคคลที่สร้างคุณประโยชน์ทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ให้แก่ประเทศไทย ซึ่งเป็นผลส่วนหนึ่งอันเกิดจากแนวคิดของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ในการที่ทรงพยายามปรับปรุงการเรียน การสอนวิทยาศาสตร์แบบใหม่ เพื่อให้ทัดเทียมแบบอย่างตะวันตก สามารถผลิตบุคลากรของไทยที่มีความรู้ ความสามารถ ทัดเทียมชาวต่างประเทศ และสามารถจัดระบบและวิธีการด้านวิทยาศาสตร์ได้โดยไม่ต้องอาศัยชาวต่างประเทศ เป็นผู้นำอีกต่อไป และบุคลากรที่เป็นคนไทยก็สามารถดำเนินการด้านวิทยาศาสตร์ได้ด้วยดี ประสบความสำเร็จ เป็นที่ยอมรับในมาตรฐานการศึกษาจากต่างประเทศ

ระดับการศึกษา เอกชน

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงจัดหลักสูตรตามแบบของกระทรวงศึกษาธิการ และทรงจัดหลักสูตรบางประการที่สอดคล้องกับหลักสูตรของกระทรวง เพื่อให้ให้นักเรียนโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญต่าง ๆ ทัดเทียมเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ทรงจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ทรงใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนแล้วยังทรงจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรม ทรงเน้นในการปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ ความกตัญญู ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความมีสัมมาคารวะ และที่สำคัญคือหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และเสริมสร้างเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทย ให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีได้ ประการสุดท้ายการจัดหลักสูตรในโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ก็เพื่อให้ นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับสูงหรือ เป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพต่อไป

ในเรื่องของการนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ในระดับโรงเรียนนั้น นับได้ว่าหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีแนวคิดที่ก้าวหน้าและมีผลก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการศึกษา ซึ่งในระยะเวลานั้น ยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใดที่มีบทบาทในการนำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้มากเท่าที่ท่านทรงทำ นับได้ว่าหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงเป็นผู้นำ และผู้ริเริ่มการใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน ก่อนที่ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจะเข้ามา มีบทบาท จัดการศึกษาด้วยวิธีเช่นนี้ และส่งเสริมให้โรงเรียนต่าง ๆ ตื่นตัวในการเรียนการ

สอนด้วยสื่อการศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ก้าวหน้า เพราะในปัจจุบันนโยบายทางการศึกษาของไทยต้องการให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน พยายามหาเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ และเลิกใช้ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน แต่เปลี่ยนมาใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้มากขึ้น ซึ่งหลักสูตรในปัจจุบัน เน้นการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้หลักสูตรนี้เหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีที่มากขึ้นและรวดเร็ว²³

สื่อที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงนำมาใช้ขึ้นโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ ส่วนใหญ่มักเป็นสื่อที่ทรงจัดทำขึ้นเองโดยท่านและครูของโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ หรือทรงจัดหาเข้ามา เพื่อความเหมาะสมในการเรียนการสอนของโรงเรียน ผลก็คือ ทำให้สามารถเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ให้สูงขึ้น

ผลที่เกิดจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงทำให้โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ เป็นโรงเรียนเอกชนสตรีที่มีพัฒนาการการศึกษาขึ้นแนวหน้ามาจนถึงปัจจุบันนี้ คือ

1. ด้านการจัดหลักสูตรที่ก้าวหน้า และการใช้วิทยาการสมัยใหม่ สื่อต่าง ๆ ประกอบการสอน

2. ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

3. ด้านการส่งเสริมสุขวิทยาและโภชนาการ

1. ด้านการจัดหลักสูตรที่ก้าวหน้า และการใช้วิทยาการสมัยใหม่ สื่อต่าง ๆ ประกอบการสอน

จากบทบาทสำคัญที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงนำมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ ทำให้เกิดผลคือ

ก. การจัดหลักสูตรวิชาฝึกหัดครูประถม และผลิตครูประถม พ.ศ. 2482-2487

ข. การใช้วิทยาการสมัยใหม่ และสื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน

²³ เอกสารการปรับปรุงหลักสูตร ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532

ก. การจัดหลักสูตรวิชาฝึกหัดครูประถม และผลิตครูประถม พ.ศ. 2482-2487

เนื่องจากหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีแนวคิดในการจัดการศึกษาฝึกหัดครูในมหาวิทยาลัยมาก่อน เมื่อกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้เอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาด้านฝึกหัดครูประถม และโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์มีความพร้อมในด้านบุคลากร เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาขาดแคลนครูที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์จึงได้จัดการสอนวิชาฝึกหัดครูประถมสตรีขึ้น ซึ่งผลก็คือ สามารถผลิตนักเรียนโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์และนักเรียนโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีความประสงค์จะเป็นครู ให้ออกมาทำงาน เป็นครูในโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์หรือเป็นครูในโรงเรียนอื่น ๆ ได้แก่ ครูคนสำคัญของโรงเรียนที่จบจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถมสตรี เขมะสิริอนุสสรณ์ ได้แก่ คุณครูลีนจี ปล้องทอง คุณครูพยงค์ เจริญพิภพ คุณครูกรรมการ์ ธะกิมิ คุณครูสำราญ บุญรัตพันธ์ คุณครูมีทน เกษม จารณพล คุณครูพยุร ศราทธัตถ์ คุณครูประไพ อุทยานะกะ คุณครูประพิศ วิสูตร คุณครู ม.ร.ว. จารุภัยสิงขร ทองใหญ่ คุณครูวลัย รัตนาคม* คุณครู เหล่านี้บางท่าน เคย เป็นนักเรียนโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์มาก่อนการ เข้า เป็นนักเรียนฝึกหัดครูประถมสตรี เขมะสิริอนุสสรณ์ จึงทำให้ครูเหล่านี้มีความรัก ความผูกพันกับโรงเรียน และกับหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เป็นอย่างยิ่ง ทุกท่านต่างพยายามทำงานในหน้าที่ครูอย่างดีที่สุด และร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับโรงเรียนจนกระทั่งเกษียณอายุ เมื่อ พ.ศ. 2531

ถึงแม้ว่าโรงเรียนฝึกหัดครูประถมสตรี เขมะสิริอนุสสรณ์ จะมีเพียง 5 รุ่นเท่านั้น แต่ก็สามารถผลิตครูที่มีความสามารถและครูที่มีความรัก ความผูกพันกับโรงเรียน เป็นอย่างยิ่ง ครูทุกคนต่างร่วมกันดำเนินงานของโรงเรียนตามแนวคิดที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงวางไว้ โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์จึงสามารถรักษาเอกลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนอันมีมาตั้งแต่สมัยที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมยังทรงมีพระชนม์อยู่ ตราบจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ข. การใช้วิทยากรสมัยใหม่ และสื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน

การใช้วิทยากรสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานคุณภาพสูงขึ้น โดยหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีบทบาทตั้งที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 ดังนี้ คือ

1. ทรงสอนเอง และจัดหาครูที่ติมาสอน
2. สร้างห้องทดลองวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 สาขา คือ ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ

* ที่มา : รายนามผู้สอบไล่ได้ประโยคครูประถมสามัญ (ป.ป.) โรงเรียนฝึกหัดครูประถมสตรี เขมะสิริอนุสสรณ์ รุ่นที่ 1 พ.ศ. 2483 - รุ่นที่ 5 พ.ศ. 2487.

3. สร้างเครื่องขยายเสียง เทปบันทึกงาน เสียงภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ไว้เป็นสื่อการสอน

4. สร้างภาพยนตร์ มีการใช้เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพนิ่ง เครื่องฉายภาพยนตร์ทั้งธรรมดาและซีเนม่าสโคป

ซึ่งผลที่ได้รับจากการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงนำวิทยาการสมัยใหม่ และสื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้นทั้งแผนกวิทยาศาสตร์ และอักษรศาสตร์ เมื่อหม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงจัดตั้งชั้นเตรียมอุดมศึกษาขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2484

ก. แผนกวิทยาศาสตร์

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงส่งเสริมการเรียนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ และจัดให้มีการสอนวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้ากว่าหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้ เช่น การสอนวิชาเคมี กระทรวงฯ ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา แต่ท่านได้จัดเพิ่ม เป็นพิเศษในชั้นมัธยมปีที่ 6 เพื่อเตรียมนักเรียนสำหรับเรียนในชั้นเตรียมอุดมศึกษาในแผนกวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ ทั้งนี้สืบเนื่องจากการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ของรัฐบาลก่อน จึงทรงนำแนวคิดในการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ทันสมัยมาใช้ในโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ ผลคือทำให้โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนสตรี เน้นการเรียนสายวิทยาศาสตร์ควบคู่กับสายอักษรศาสตร์ เมื่อเทียบกับโรงเรียนราชินี²⁴ และโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ ในขณะนั้นพบว่าโรงเรียน เหล่านี้ เน้นการเรียนสายอักษรศาสตร์ ส่วนโรงเรียนรัฐบาลซึ่งมักเป็นโรงเรียนชาย ก็เน้นการเรียนสายวิทยาศาสตร์ ผลสำคัญที่เกิดจากแนวคิดและบทบาทในการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ทันสมัยของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เน้นที่การทดลองและฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากของจริงภายในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 แขนงของโรงเรียน ตามแนวคิดของท่านคือการศึกษาวิทยาศาสตร์ที่ดีและถูกต้องนั้น ผู้เรียนต้องมีโอกาสปฏิบัติทดลองจากของจริง ไม่ใช่เฉพาะการศึกษาด้านทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น จากแนวคิดและบทบาทในการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนของท่าน ทำให้นักเรียนโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์สามารถศึกษาค้นคว้าในสาขาวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้แก่ แพทย์ พยาบาล

²⁴ ยุพาภรณ์ แจ่มเจนกิจ, "การศึกษาของสตรีไทย : ศึกษาเฉพาะโรงเรียนราชินี (พ.ศ. 2447-2503)" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ได้เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2489 ซึ่งเป็นปีที่โรงเรียนเขมะสิริ
อนุสรณ์จัดตั้งชั้นเตรียมอุดมศึกษา จนถึงปีการศึกษา 2505 ซึ่งเป็นปีการศึกษาสุดท้ายที่หม่อมเจ้า
พูนศรี เกษมทรงมีพระชนม์*

ข. แผนกอักษรศาสตร์

หม่อมเจ้าพูนศรี เกษม ทรงให้ความสำคัญต่อการศึกษารายวิชาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ เพราะขณะนั้นความรู้และวิทยาการตะวันตกซึ่งถ่ายทอดเป็น
หนังสือ หรือตำราวิชาการมักเป็นภาษาอังกฤษ การแปลออกเป็นภาษาไทยยังไม่แพร่หลายดังเช่น
ในปัจจุบัน การศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ของตะวันตกจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ภาษา
อังกฤษ รวมทั้งภาษาอังกฤษก็มีความจำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการไปศึกษาต่อต่างประเทศ เนื่องจาก
หม่อมเจ้าพูนศรี เกษม ทรงเคยมีบทบาทในการจัดการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษามาแล้ว
จึงทรงจัดการเรียน การสอนให้แผนกอักษรศาสตร์ของโรงเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ตรงตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและทรงจัดเพิ่มเติมทั้งด้านเนื้อหา ผู้สอน และ
สื่อในการเรียนการสอน มากกว่าที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เช่น ในด้าน เนื้อหาที่ทรงเปิด
โอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะทั้งด้านการฟัง อ่าน เขียน และพูด กับทั้งครูสอนชาวไทย
และชาวต่างประเทศ โดยใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจของ
นักเรียนมากขึ้น เช่น ใช้เทปบันทึกงานเสียงภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส จัดฉายสไลด์ รวมทั้ง
ภาพยนตร์สารคดีและบันเทิง การศึกษาด้วยวิธีการเหล่านี้ถือว่าเป็นวิธีการที่ทันสมัยและทำให้การ
เรียนการสอนน่าสนใจขึ้น ซึ่งในปัจจุบันวิธีการเรียน การสอน เช่นนี้ เป็นที่นิยม แต่หม่อมเจ้าพูนศรี
เกษม ทรงเคยนำมาใช้ก่อนแล้ว ผลจากแนวคิดและบทบาทที่หม่อมเจ้าพูนศรี เกษมทรงจัดการเรียน
การสอนแผนกอักษรศาสตร์ ด้วยวิธีการที่ทันสมัยและก้าวหน้า ทำให้นักเรียนแผนกอักษรศาสตร์ของ
โรงเรียนสามารถสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศได้ เช่น

1. นางสาวเยาวรินทร์ นาวิเจริญ สอบชิงทุนของกระทรวงศึกษา
ธิการ เมื่อ พ.ศ. 2495 ไปศึกษาวิชาอักษรศาสตร์ ณ ประเทศอังกฤษ ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยม

* เนื่องจากทะเล เบียนประวัตินักเรียน ไม่มีการติดตามผลการศึกษาต่อภายหลังจบการ
ศึกษาจากโรงเรียน จึงทำให้ไม่สามารถทราบตัวเลข เป็นที่แน่นอนสำหรับผู้ที่สามารถศึกษาต่อใน
สาขาต่าง ๆ ได้ แต่เนื่องจากปัจจุบันปรากฏมีศิษย์เก่า เป็นจำนวนมากที่เป็นแพทย์และพยาบาล
รวมทั้งประกอบอาชีพในสาขาวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากมหาวิทยาลัยบริสตอล และได้รับรางวัลให้ศึกษาต่อชั้นปริญญาโทในมหาวิทยาลัยลอนดอนจนสำเร็จ

2. นางสาววันเพ็ญ พงศ์พยุหะ* สอบชิงทุนของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ พ.ศ. 2496 ไปศึกษาวิชาอักษรศาสตร์ ณ ประเทศอังกฤษ ได้รับปริญญาดุษฎี

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเป็นครูอย่างแท้จริง ทรงตั้งโรงเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา มิใช่เพื่อประโยชน์ทางการมุ่งหวังกำไร โดยศึกษาจากการที่ท่านทรงฯซึ่งบประมาณในการพัฒนาการเรียน การสอนของโรงเรียนค่อนข้างสูง** ทรงสนับสนุนการเรียนทุกวิถีทางและทุกแผนกอย่างเท่าเทียมกัน ทรงมุ่งหวังเพียงแต่ให้นักเรียนสามารถสอบเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาที่ติดต่อไป หากนักเรียนคนใดสอบได้เป็นที่ 1 ของโรงเรียน ท่านก็จะทรงฯให้ทุนไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยจนกว่าจะสำเร็จการศึกษาทุกคน ทรงปฏิบัติเช่นนี้เป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นกำลังใจและส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาผลการเรียนให้ดีขึ้น ท่านเคยรับสั่งว่า "ฉันชอบเล่นม้าแข่ง จะเสียเท่าไรไม่ว่า ขอให้ม้าตัวดีให้เลี้ยงเพื่อส่งเข้าแข่งขันแล้วกัน"²⁵

ปรากฏว่าตั้งแต่ปีการศึกษา 2493 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นที่โรงเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ส่งนักเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษาทั้งแผนกอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์เข้าสอบไล่ ๗ สนามสอบไล่กลางกระทรวงศึกษาธิการ จนถึงปีการศึกษา 2505 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพของ

* ปัจจุบันคือ นางวันเพ็ญ จันทรวีโรจน์ ผู้จัดการ บริษัท ราชคำริอาเขต มีความรัก ความผูกพัน และประทับใจในความเป็นครูอย่างแท้จริง และสิ่งที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงปฏิบัติต่อนักเรียนเสมือนว่าท่านทรง เป็นพ่อและนักเรียน เป็นลูกของท่าน จึงได้มอบเงินจำนวน 1 แสนบาท ให้กับโรงเรียนตั้ง เป็นกองทุน เพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532.

** ถึงแม้ว่าโรงเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ในขณะนั้นมีรายรับจำนวนมากพอควร เพราะเนื่องจากผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาเพิ่มมากขึ้น แต่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมก็ทรงนำเงินเหล่านี้ไปลงทุน เพื่อพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนอยู่เป็นประจำ ดังนั้นบุตรธิดาของท่านจึงกล่าวกันว่าท่านไม่มีทรัพย์สินสมบัติใด ๆ เหลือให้ลูกหลานมากดัง เช่น เจ้านายองค์อื่น ๆ นอกจากทรงเหลือโรงเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ไว้ให้ลูกหลานช่วยกันดำเนินงานต่อตามแนวปณิธานที่ท่านทรงตั้งไว้

²⁵ สมจิตต์ วีระโสภณ, "ระลึกถึงพระคุณท่านอาจารย์" พูนศรีอนุสรณ์ อ่างแล้ว หน้า

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ปรากฏว่าระหว่างปีการศึกษา 2493-2505* นักเรียนโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์สอบไล่ได้ยกชั้นไม่มีผู้ใดสอบตก ในจำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้ชั้นประโยคเตรียมอุดมศึกษานั้น บางปีปรากฏว่าสามารถสอบได้อยู่ในอันดับ 50 คนแรกของนักเรียนทั่วราชอาณาจักร

นอกจากนั้นแล้วหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงมีแนวคิดว่าการสร้างรากฐานการศึกษาให้มั่นคงจำเป็นต้องอาศัยเวลา จึงไม่ทรงสนับสนุนการเรียนข้ามชั้น ผลก็คือ ทำให้นักเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์มีพื้นฐานทางการศึกษาที่ดี เมื่อจบการศึกษาแล้ว สามารถประกอบอาชีพตามหน้าที่พลเมืองที่ดีของประเทศชาติและเป็นคุณประโยชน์ทั้งในวงราชการและงานเอกชน

ผลสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งเกิดจากการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเป็นนักการศึกษาสมัยใหม่ ทรงมีแนวคิดที่ก้าวหน้า เล็งเห็นประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการไปศึกษานอกสถานที่ จึงทรงจัดหลักสูตรที่ให้นักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เช่น ในพระบรมมหาราชวัง และวัดสำคัญต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาจากของจริงนอกเหนือจากตำราและบทเรียน นักเรียนได้ฝึกฝนระเบียบวินัยของการออกไปศึกษานอกสถานที่ร่วมกับผู้อื่น ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงด้วยตัวเอง ซึ่งในปัจจุบันหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการจัดการทัศนศึกษาสำหรับนักเรียนด้วย

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเป็นนักการศึกษาที่ทรงใช้หลักจิตวิทยาในการเสริมแรงจูงใจให้นักเรียนขยันขันแข็ง เอาใจใส่ต่อการเรียน โดยทรงสร้างรูปปั้นเต่าโผล่จากสระน้ำเป็นสัญลักษณ์สำหรับนักเรียนแผนกอักษรศาสตร์ ซึ่งมักจะถูกนักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ดูถูกว่าระดับสติปัญญาไม่สามารถเทียบเคียงกับตนได้ ดังนั้น เพื่อให้นักเรียนแผนกอักษรศาสตร์ทุกคนมีความมุ่งมั่นเพียรพยายามในการศึกษา เพื่อมิให้ถูกประนามว่าเป็นเต่าอยู่ในสระ ซึ่งผลก็คือ ทำให้ให้นักเรียนแผนกอักษรศาสตร์ตั้งใจเรียนแข่งกับนักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ จนได้รับทุนการศึกษาหรือสามารถไปศึกษาต่อในสถานศึกษาชั้นสูงยิ่งขึ้นได้ประสบความสำเร็จด้วย

ผลที่ได้รับจากการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงจัดการศึกษาในโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ด้วยหลักสูตรที่ก้าวหน้า พัฒนาบุคลากร ทรงนำวิทยาการสมัยใหม่และสื่อต่าง ๆ มาประกอบการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนอยู่ในขั้นมาตรฐาน หรือสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานดังได้กล่าวมาข้างต้น และเป็นตามแผนภูมิต่อไปนี้

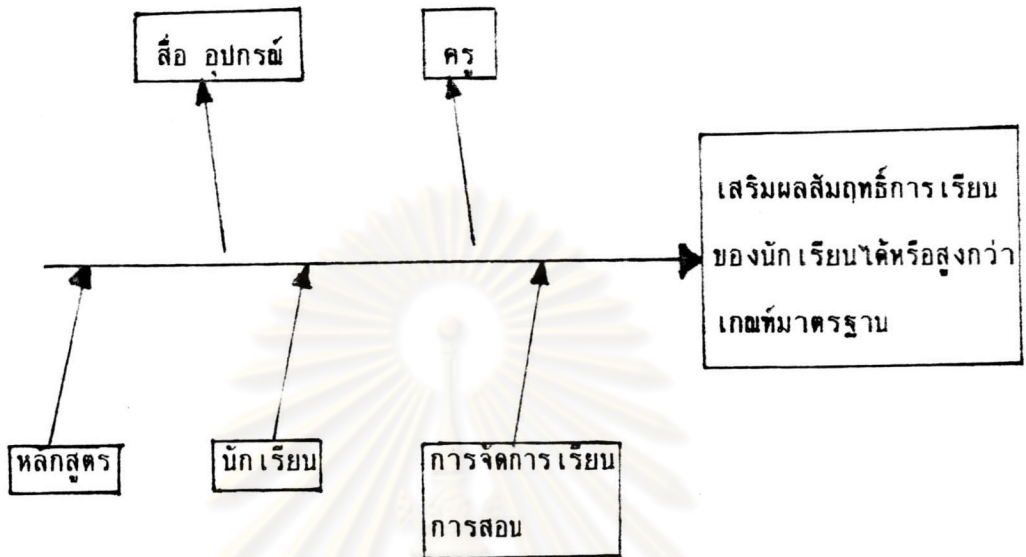
* ที่มา : สถิตินักเรียนโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ ปีการศึกษา 2493 - ปีการศึกษา

นักเรียนชมะสิริอนุสรณ์ และนักเรียนฝึกหัดครู ป.ป. โรงเรียนชมะสิริอนุสรณ์
ไปทัศนศึกษา

แผนภูมิ แสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนอันเกิดจากการจัดหลักสูตรที่ก้าวหน้า และการใช้วิทยาการสมัยใหม่ สิ่งต่าง ๆ ประกอบการสอน

2. ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

หม่อมเจ้าพูนศรีเกษมทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อเป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลัง อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเจริญของงานและแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ ท่านทรงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 3 แขนง คือ ด้านศิลปการดนตรี นาฏศิลป์ และการแสดง ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งด้านศาสนาและสาธารณกุศล

ด้านศิลปการดนตรี นาฏศิลป์ และการแสดง กับด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีนั้น หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงมีแนวคิดสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ทรงมีแนวคิดในการริเริ่มปลูกฝังค่านิยมและทรงเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และห่วงแหน สามารถเป็นผู้รักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ประกาศใช้ "รัฐนิยม" หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ก็ทรงให้การสนับสนุนนโยบายนี้ของรัฐบาลด้วยเงินด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ประการที่สองนั้น ทรงเป็นผู้มีบทบาทในการนำศิลปวัฒนธรรมของชาติตะวันออกและตะวันตกมาผสมผสานให้สอดคล้องและประสานกันด้วยดี ผลที่ได้รับจึงทำให้ศิลปวัฒนธรรมไทยไม่ล้าสมัย และสามารถดัดแปลง เข้ากับกับสากลนิยม นอกจากนั้นแล้วยัง

สามารถสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชนชาติที่มีความแตกต่างกันในเรื่องของวัฒนธรรม และผล
จากแนวคิดและบทบาทในการผสมผสานศิลปและวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตกของหม่อมเจ้า
พูนศรีเกษม ก็เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยและเป็นแบบอย่างในการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ
ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น "มีอราไทย เท้าเดินฝรั่ง" ซึ่งในปัจจุบันก็ยังเป็นที่นิยม นอกจากนี้แล้ว
ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ทรงฝึกสอนนักเรียนให้เรียนรู้กิจกรรมมารยาทแบบไทย รวมทั้งแบบ
สากล เนื่องจากว่านักเรียนเหล่านี้จะต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคมแบบใหม่ การฝึกหัดมารยาทในสังคม
แบบตะวันตกจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรเรียนรู้ ผลก็คือ ทำให้นักเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ได้รับการฝึก
หัดอบรม กิจกรรมมารยาทแบบผู้ดี และการอบรมมารยาทในการเข้าสังคมแบบตะวันตกเป็นอย่างดี
และได้รับคำชมเชยจากคนทั่วไป รวมทั้งนักเรียนเหล่านี้ก็ได้ประโยชน์เมื่อออกไปใช้ชีวิตในสังคม

ส่วนด้านศาสนาและสาธารณกุศล เนื่องจากหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงเป็นผู้ทำนุ
บำรุงพระพุทธศาสนาโดยตลอด ทรงบริจาคทรัพย์เพื่อการกุศลอยู่โดยสม่ำเสมอ เช่น ทรง
บริจาคเงินถวายวัดราชผาติการาม และวัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ซึ่งได้แก่วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดราชาธิวาส อีกประการหนึ่ง หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม
ทรงมีพระทัยผูกพันกับการแพทย์และสาธารณสุขของไทยอยู่เสมอ ทรงถือเป็นประจำทุกปีในการ
บริจาคเงินเพื่อการกุศลและช่วยเหลือการแพทย์และการสาธารณสุข เช่น ทรงตั้งมูลนิธิของ
โรงเรียน เพื่อค้นคว้าวิชาแพทย์ในพระบรมราชูปถัมภ์ และทรงบริจาคเงินเพื่อสวัสดิภาพนักเรียน
พยาบาล โรงเรียนศิริราช โรงเรียนาลจุฬาลงกรณ์ โรงเรียนบาลวชิระ โรงเรียนาลหญิง
(ปัจจุบันคือโรงเรียนาลราชวิถี) จะพบว่าหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงมีพระทัยเป็นห่วงและผูกพัน
เกี่ยวกับกิจการแพทย์อยู่โดยตลอด เพราะทรงเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงกิจการแพทย์
ไทยมาแต่เริ่มแรก ทรงระลึกรถึงโรงเรียนาลศิริราชอยู่เสมอ ทรงใช้คำว่า "ศิริราชของเรา"
ทุกครั้งที่ทรงกล่าวถึง²⁶ โดยเฉพาะถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระราชบิดา หม่อมเจ้า
พูนศรีเกษมจะทรงเติมพระทัยที่จะให้ความร่วมมือด้วยอย่างยิ่ง ในวาระที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม
ทรงมีพระชนม์ครบ 6 รอบ ก็ได้ประทานเครื่องขยายเสียงสำหรับหอประชุมคณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล บทบาทในด้านศาสนาและสาธารณกุศล โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกิจการแพทย์ของ
ท่าน ส่งผลให้โรงเรียน เขมะสิริอนุสรณ์ยึดถือเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มี
การยกเว้น

²⁶ อวย เกตุสิงห์, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2532.

3. ด้านการส่งเสริมสุขวิทยาและโภชนาการ

หม่อมเจ้าพูนศรี เกษมทรงมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเคมี ประกอบกับทรงเป็นผู้สนพระทัยในเรื่องการประกอบอาหาร ดังนั้นจึงทรงนำแนวคิดทั้งสอง เรื่องมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ด้วยแนวคิดที่ว่า การรับประทานอาหารนั้นต้องรับประทานในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกายเพื่อให้อวัยวะได้รับสารอาหาร (ซึ่งทรงมีความรู้เรื่องสารเคมีที่เป็นส่วนประกอบอยู่ในอาหารชนิดต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อร่างกายแตกต่างกัน-ผู้เขียน) ดังนั้นจึงทรงเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทในด้านส่งเสริมสุขวิทยาและโภชนาการ ให้คนไทยบริโภคอาหารให้ถูกต้องครบถ้วนทั้งปริมาณและคุณภาพ คือถูกหลักโภชนาการ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้บริโภค หม่อมเจ้าพูนศรี เกษมทรงเห็นว่าโดยมากคนไทยนิยมรับประทานอาหาร เพื่อให้ถูกปากในรสชาติของอาหารมากกว่าคำนึงถึงคุณค่าทางอาหาร และทั้งนี้ เป็นเพราะส่วนใหญ่แล้วคนไทยยังขาดความรู้ทางด้านโภชนาการอีกมาก และคติความเชื่อบางประการซึ่งขัดกับหลักโภชนาการ เช่น การหุงข้าวโดยวิธีชาน้ำและ เช็ดน้ำทิ้ง ทำให้สูญเสียคุณค่าสารอาหารไป เพื่อให้คนไทยได้รับสารอาหารโปรตีนเพิ่มขึ้น หม่อมเจ้าพูนศรี เกษมจึงทรงสนับสนุนให้คนไทยหันมาบริโภคถั่วเหลือง และ เล็งเห็นคุณค่าทางโภชนาการที่ได้รับจากถั่วเหลือง โดยทรงเขียน เป็นหนังสือแนะนำความรู้ในการบริโภคถั่วเหลือง การประกอบอาหารให้ถูกรสนิยมคนไทยโดยใช้ถั่วเหลือง ซึ่งแนวคิดนี้ทรงเขียนเป็นตำรับอาหารอนามัยขึ้นใน พ.ศ. 2484 เพราะทางกรมวิทยาศาสตร์ได้ทำหนังสือทูลให้ท่านทรงเขียนความรู้ถึงคุณค่าของถั่วเหลือง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงคุณประโยชน์ อันเป็นผลที่เกิดจากทรงใช้หลักความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านโภชนาการแก่คนไทย

นอกจากด้านโภชนาการแล้ว หม่อมเจ้าพูนศรี เกษมยังทรงนำความรู้ทางด้านเคมี มาใช้ประกอบการปรุงน้ำอบแบบไทยแทนการใช้น้ำหอมจากต่างประเทศที่มีราคาแพง ผลทำให้รสนิยมในการใช้ เครื่องหอมแบบไทยซึ่ง เคยมีมาแต่อดีตไม่สูญหายไปตามกระแสความนิยมของตะวันตก

ผลที่เกิดจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาที่หม่อมเจ้าพูนศรี เกษม ทรงนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน กับโรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์ อันได้แก่ ประการที่หนึ่ง การจัดหลักสูตรที่ก้าวหน้า และการใช้วิทยาการสมัยใหม่ สื่อต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน ทั้งแผนกวิทยาศาสตร์และแผนกภาษา ประการที่สอง การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และประการที่สาม การส่งเสริมสุขวิทยาและโภชนา ผลจากแนวคิดและบทบาททั้ง 3 ประการ ของท่าน ทำให้โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์สามารถผลิตนักเรียนออกไปประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ เพราะเนื่องจากการจัดการศึกษาของท่านนั้น ทรงส่งเสริมการศึกษาทุกด้านอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้นักเรียน

ประสบความสำเร็จในการศึกษาต่อชั้นสูงตามสาขาที่เรียน และประกอบอาชีพรับใช้สังคม ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติในปัจจุบัน ซึ่งจะ เสนอรายชื่อนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวอย่าง ได้แก่

ด้านการศึกษา

คุณหญิงสุชาดา	ดิระวัฒน์	(อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา)
คุณหญิงบรรจง	นิวาสะบุตร	(อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา)
คุณหญิงพรรณฉวี	рінศิริ	(อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา)
คุณหญิงพวงรัตน์	วิเวกานนท์	(อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิต)
ศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศรี ติก		(อดีตหัวหน้าภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ศาสตราจารย์ อาไพ สุจริตกุล		(อดีตคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ก่อตั้งโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ศาสตราจารย์ ดร. สุรางค์ โคว์ตระกูล		(อดีตอาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
ศาสตราจารย์ ปิยนาด บุณนาค		(อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณา เกரியงไกรเพชร		(อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
นางฉวีวรรณ	จิงเจริญ	(หัวหน้าโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู)
นางประพัทธ์	ยุทธสารประสิทธิ์	(ผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณาราม)
นางบุญศรี	มุลิกานนท์	(อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารี)
นางสาว กัลยาณี	จักขุรักษ์	(อาจารย์ใหญ่โรงเรียน เขมะสิริอนุสสรณ์)

ด้านการแพทย์

แพทย์หญิง ม.ร.ว. เฉลิมสุข	บุษยาไทย	(อดีตผู้อำนวยการกองสถิติสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข)
แพทย์หญิง ประลมภ์	ศกุนตนาค	(อายุรแพทย์)

แพทย์หญิง คุณหญิงสำหรั จิตตินันท์ (อดีตหัวหน้าหน่วยทารกแรกเกิด แผนกกุมาร
เวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย)

ทันตแพทย์หญิง คุณหญิงเพ็ชรา เตชะกัมพูช

(คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย)

ทันตแพทย์หญิง จามรี เจริญอักษร (ทันตแพทย์)

แพทย์หญิง พิษขรัตน์ พิบูลนครินทร์ (อายุรแพทย์)

แพทย์หญิง ชวนพิศ บุญยะรัตเวช (ศัลยแพทย์)

แพทย์หญิง อารีจิตต์ นวลศรี (กายภาพบำบัด)

แพทย์หญิง อุไรวรรณ ยงใจยุทธ (โรคผิวหนัง)

ด้านการวิทยาศาสตร์และการวิจัย

นางบุญถม ธรรมจริย์ (วิทยาศาสตร์)

นางศศิธร วสุวัต (วิจัยสมุนไพร)

ด้านสังคมสงเคราะห์

คุณหญิงสุวัฒนา เพชรทองคำ

นางพันทิพา บุญนาค

นางฉันทมล แนวบุญเนียร

นางจิรนนท์ เสวคนันท์

ด้านการเขียน บรรณาธิการ บรรณาธิการ

คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (รองอธิบดีกรมศิลปากร)

นางสุภัทรา สวัสดิรักษ์ (นักเขียน บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สกุลไทย
รายสัปดาห์)

ดร. สิทธา พิณภูวาล (ราชบัณฑิตด้านภาษาและวรรณคดี)

นางกล่อมจิต พลายเวช (อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

นางวิมล ศิริไพบูลย์ (ทมยันตี) (นักเขียน)

นางผกาวดี อดิศรเมทย์ (นักเขียน)

ด้านการประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ และการแสดง

นางสาว วิชา สุขกิจ

นางอารีย์ (นักดนตรี) จันเกษม

นางอรสา อิศรางกูร ณ อยุธยา

นางสาว อัจฉราพรรณ ไพบูลย์สุวรรณ

ด้านธุรกิจ

นางประณีต เตชะเสนา (นักการธนาคาร)

นางทองสุกข์ โครชาติเยร์ (นักธุรกิจผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป "ชินวัตร")

นาง วิ มารี (เลขานุการ)

นอกจากนี้แล้ว ศิษย์เก่าที่เป็นชาย ก็มีอีกเป็นจำนวนมากที่ออกไปประกอบอาชีพสาขาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ได้แก่

นายแพทย์ เสริมศักดิ์ เพ็ญชาติ (แพทย์)

นายแพทย์ นิตย์ ศุภะพงษ์ (แพทย์)

ดร. สมปอง- นายรองเพชร สุจริตกุล (นักการทูต)

นายอมเรศ ศิลาอ่อน (นักธุรกิจ)

นายสุวิธ พุทธระกุล (นักรัฐวิสาหกิจ)

นายชาลิต รุ่งแสง (นักการเมือง)

พล.ต.ต. สมเกียรติ พ่วงทรัพย์ (ตำรวจ)

พ.ต.อ. พาสณ์ จักขุรักษ์ (ตำรวจ)

พ.ต.ท. จักร จักขุรักษ์ (ตำรวจ)

ดร. พิริยะ ไกรฤกษ์ (นักประวัติศาสตร์)

นายพฤทธ์ อุปถัมภ์านนท์ (นักประชาสัมพันธ์)

นายไพโรจน์ สุวรรณภากร (นักป่าไม้)

การจัดการศึกษาที่ได้มาตรฐานตามแบบสากลตั้งกล่าวข้างต้น เป็นผลที่ได้รับจากแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของหม่อมเจ้าพูนศรีเกษม เกษมศรี ซึ่งทรงเป็นนักการศึกษาท่านหนึ่งของไทยที่มีส่วนสำคัญทำให้การศึกษาของไทยพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ความก้าวหน้าทั้งการศึกษาของรัฐและของเอกชน ทรงเป็นครูที่มีความเป็นนักวิทยาศาสตร์ แนวคิดทางการศึกษาของท่านเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์การศึกษาของไทยหลายประการ อาทิ เช่น การรับสตรี เข้าศึกษาใน

ระดับอุดมศึกษา การนำสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และการใช้เครื่องโสตทัศนูปกรณ์ช่วยในการเรียนการสอนที่ทรงจัดการได้อย่างล้าหน้าในระยยะเวลานั้น ทรงเป็นนักการศึกษาที่ทำหน้าที่บริหารในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบ วิธีการ และหลักสูตรวิทยาศาสตร์การแพทย์เป็นแบบใหม่ตามอย่างตะวันตก ก็ทรงทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี เพราะทรงมีแนวคิดก้าวหน้าทางด้านการศึกษา ผลก็คือ ทำให้การศึกษาด้านการแพทย์ สาธารณสุข วิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และอื่น ๆ พัฒนาได้ตามอย่างตะวันตก ทำให้ไทยสามารถผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาเหล่านี้ออกมาทำงานรับใช้สังคมโดยไม่ต้องพึ่งผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศดังเช่นในระยะแรกของการปรับปรุง รวมทั้งการที่หม่อมเจ้าพูนศรีเกษม ทรงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้อนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมของไทยให้แก่ชนรุ่นหลัง และทรงเป็นผู้อนุรักษ์ที่ยอมรับในความเจริญงอกงามของศิลปวัฒนธรรมชาติอื่น ๆ ด้วย ทรงเป็นผู้ประสานวัฒนธรรมตะวันออกและวัฒนธรรมตะวันตกให้มาพบกัน และผสมผสานกลมกลืนไปด้วยกันอย่างดี ทำให้ไทยสามารถรักษาวัฒนธรรมของไทยโดยไม่ถูกวัฒนธรรมตะวันตกกลืนหายไปเสียหมด และก็ไม่ทำให้วัฒนธรรมของไทยล้าสมัย เป็นที่ เบื่อหน่ายของเยาวชนไทยได้อีกด้วย ทรงเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และริเริ่มในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของไทย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย